

Raamatu palwe lugejale.

Sinu ette, lugeja, tulen ma palwega. Hoia mind määrdimise ja rikku-mise eest, sest ma ei ole ainult sinu, waid ka kõigi teiste tarwitamiseks.

Tood sa mind lugemiseks, pane mulle kohe puhas paber ümber.

Ära puutu mind määrdinud kätega: ma ei julge siis ennast teistele näidata.

Ära keera mind lugedes kahekorra, sest nii murdub mu selg ja lehed rebenewad lahti.

Ära jäta mind wäikeste laste ette.

Ära pane mind ka kärbeste eest kaitseks piima wõi jooginõu peale, sest nii niiskub mul kaane paber lahti.

Ära keera lehe nurka kahekorra. Kui sa kardad, et lugemise järje ära unustad, pane paberisiil ehk pildikene märgiks mulle waele.

Ära kirjuta ega kriipselda minu lehtede serwale — see on inetu. Märkuste tegemiseks soeta oma lehe raamatukene ehk wõta leht walget paberit.

Leiad sa minus lahtise lehe wõi mõne muu wea, teata sellest koguhoidjale.

Iseäranis hoia wanu kulunud raamatuid, sest paljud neist ei ole enam müügil.

* * *

Armas lugeja! Minu palwet kuuldes wast alles märkad, kui halwasti sa seni minuga ümber oled käinud.

Palun edaspidi mind paremini hoida!

RAAMAT.

Kiwi-linad

ehf

Wangi tornist taewa.

Üks näitemäng, kolmes waatuses.

Tartus, 1872.

Trükitud ja müüa H. Laakmanni juures.

376

1304

Superior 2nd mod.
L. Paid 50¢.

Recomet fa xxi i cafoete loda

1870.

Wm. Linn

Lincoln's journal

13297

40

4.38.

Kiwi-linad 321.

ehf

Wangi tornist taewa.

Üks näitemäng, kolmes waatuses.

Hind : 100 mk.

Wäljaandnud

V. Stein.

29 854.

Tartus, 1872.

Trükkitud ja müüa H. Laakmanni juures.

864

158

28368
Zensuri poolest lubatud. Riias, 4. Mail 1872.

A-13297

Armas lugeja!

Et küll eeskõnet näitemängile ei panda, arvan ma siiski tõlblikuks mõne sõna ütelda.

Viis aastat tagasi saidad Võru linnas ühe kaupmehe juurest linad varastatud, justament nõnda, kui sa selle jutto sees leiad. Aga et rahvale ilusam lugeda oleks kirjutan ma siin, kui oleksivad kätseadud wargad oma trahwi leidnud. Tõeste üteldes, ei ole wargad mitte kätseadud, siiski on nemad ühel kohtunikul teadawal ja saawad omal ajal teenitut palka leidma.

Lugeja pango tähele, kuhu kurjad teud wiimod. Mõistab ta seda, siis on mino ettemõetud nõu täidetud.

Kuünla kuul 1872.

Wäljaandja.

M ä n g i a d.

Sarme Ants Waha, talu peremees.

Liiso, tema naine.

Mari, nende tüttar.

Must Peeter, Antsu poolnik.

Tanil, Antsu sulane.

Koor Riwi, kaubasaaks.

Mesikäpp, kaubasaaks.

Padanik, Mesikäppa sell.

Suko, Mesikäppa õpipois.

Üks toa neitsi.

Üks tohtu herra.

Üks tohter.

Üks õpetaja.

Üks Settn.

Üks wangiwah.

Woorimehed ja

Wahid.

Koor.

Esimene näitus.

Suur talu tuba. Sees näha kõikiugused lina puhastamise riistad, hulk linu j. n. e.

Esimene etendus.

Sarwe Ants ja Must Peeter (istuvad laua juures, küünal põleb nende vahel, wina pudel seisab laua peal).

Must Peeter.

Asjad on forra pärast joonel, hobused tallis, saanid rebe alla tõmmatud. Meie asi läks hüvasti edasi, ei jäänud haisu ega jälgi järele. (Wõttab tšõnksu.)

Sarwe Ants.

Aga kui nad meid leidwad, siis on meie rõõm otsas.

Must Peeter.

Sa oled kartlik kui jänës. Kes mõib meid siit ülesleida? Ega ei ole 10 ehk 20 wersta maad. Mõtse ise, Wõrult Willaudi: fange tee ja pitk wähe, 200 wersta ja neid on hunt oma sabaga mõõtnud. Kes mõtleb seal, et linad, mis nüüd Riias pidimad olema, 45 wersta Willandist sügawas metsas peidul seisawad.

Sarwe Ants.

Eul näitse ita õigus olemad, üks magus seletus. Oh, parem oleks olnud, kui sa oma tarkusega, kes teab — kuhu oleksid läind, ehk jäänud. Mis nüüd linadega peame tegema?

Must Peeter (naerdes).

Kas ehk armad, et neid messi mädanema paneme? Eh? Ära lori tühja juttu. Mõista, kaal linu maksab igal pool oma 60 rubla, 3 kaalu panime iga koorma peale, see teeb üle 4 koorma 12 kaalu. Kas ei ole asi, 700 rubla? Ja, ega se pisuke summa kaubasaksale mülku punga ei rebista? Tal on raha küllalt, pudu krossi taga otjima ta mist ei lähhä.

Sarwe Ants.

Aga tegu jääb siiski pattuks. Helde taemas andkomo hingele seda andeks, oh!

Must Peeter.

Jätta tühja ohlamist. Wargus on täidetud. Kaubasaks Noor Kivi lennako kui kiimitaja sinna tänna, hüidko healt, palju ta tahab, meid ometegi kätte ei saa. Otsigo ta oma elu otsani Tartu pool Kriitmanni wallast Tamme Jaani — Sarwe Antsu hais ei lõuse tal ninasse.

Sarwe Ants.

Kulla Peeter, mulle tüftwad halwad mõtted pähä. Mo naine kõneles mulle, et tal üks inetu unenägu olnud. Mo leha näitnud kui tõrmaga koos, taewast tulnud püha inglid ja uhtund mind puhtaks, siis paistnud leha mul kui surnud.

Must Peeter.

Ants, ma so naise unenägu halwaks ei mõi tähendada. Tahad kuulda, mis ta tähendab? Roh, aja tõrmad püsti. Waata, tõrm on põrgune Tanil, seda

sa uskuda ei tohi. Ta tükkib sino sugu mõsasse, tahab Mari endala meelitada. Püha inglid on mino nõu ja soowitused. Kui sa neist lugu pead, saad sa Tanilast lahti. Siis tuleb õnnelik rahu sulle tagasi, sest foolnuud keha tähendab õntsat rahu. Annad sa Mari mulle, oh seda pidu ja põlwe, oh seda ilu ja õnne meie keskil! (Ta võttab pudelist ühe klonksu ja annab pudeli Antsu kätte.) Võtta, Ants, tõe peale ka klõnksu.

Sarwe Ants.

(rüütab pudelist ja paneb pudeli laua peale tagasi.)

Saab näha, aega veel küllalt. (Kui laulab.) Toho, juba walge väljas. Se oli üks hull õõ!

Must Peeter.

Ütle: kasulik õõ (võttab klonksu).

Sarwe Ants.

Peida pudel cest ära. Rahwas hakkab warsti üles tõusma. Naine ei salli wiina, tülitseb kui näab ja sõimab mind joodikuks.

Must Peeter.

On veel aega. Nüüd peame nõu kuhu Riwi-saksa linad kõige mõnusamalt tuleb äramüüa. Ma arwau Bernu, seal meid kesgi ei tunne; 2 nädala pärast võime asja ette võtta.

Sarwe Ants.

Aga, mis me' kodu ütleme, kui naine teadust tahab.

Must Peeter.

Et woori peale minna hädast tarmis olla, raha teenima. Raha eest jälle soola ja muid asju tuua, mis majas puuduvad.

Sarwe Ants.

Ma kardan, kui metsa wahid kogemata linad leiaksid. Mis siis?

Must Peeter.

Linade juure ei pease ükski. Nad seisawad sügawas metsurkas ühe kalda soppa all kotpimedas, et wana pagangi siise astuda ei usaldaks.

Sarwe Ants.

Kuis ja nii südaks olid võisel üksi sinna minna? Kõige kõrgema hinna eest ma ei oleks julgunud.

Must Peeter.

Undse mo ono, süsi mo sugulane. (Wõttab pudelit klõnksu ja pakub Antsule ka. Nii kaua kui Ants joob, naeratab ta saadantikult.) Uputa, Ants, hirmu, karasta südant. (Pudelit põue pistes.) Püha waim puhus — nüüd oleme joodetud, tarmis ka hobusid joota. (Ehäh tooft walja.)

Teine etendus.

Sarwe Ants. Liiso ja Mari (natuke hiljem).

Sarwe Ants (üksi).

Terwe nädal olen nüüd kodund ära olnud. Puhas ja süüta mees olin teeles minnes, tagasi tulles mul

pattu koorem fuksas. Must Beeter, sa põrgu waim, oled karvalaste mind oma wõrku tõmmanud ja pää läib mul ümber, ei jõua mõtteid fiini pidada. — Olen wäsiind, aga ei tule und. — Ei tihka naise silmade ette astuda, sest warga nägu — (Liiso ja Mari astuswad tuppa).

Liiso ja Mari (ühtlasi).

Tere Ants, tere isa! Jumalale tänu, et isa kodu jõudnud!

Ants (sõrmega filmi õõrudes).

Tere, Jumaleme!

Liiso.

Kuulin siäse astudes siind wagnsest kõnelemad. Kas sul, Jumal hoidko, tee peal midagi ära warastati!?

Ants.

Ei mitte. Suhtub mõnikord pahandust. Kufe kõrtsis püieti hoost ära wõtta, sain aga looma sedamaid kätte. Muud midagi (aigutab).

Liiso.

Nään, sa oled wäga wäsiind. Ehk heidad sāngi natuke wāsimust puhkama? Pärast juttustad meile mast teekāigist pikemalt.

Mari.

Jah, isa, heida natuke magama.

Ants.

Jah, se on kõige parem nõu. (Ta lähāb toast ai-

gutesse wālja).

Riis.

Isa näab tee käigist nagu rõhutat. Nii ma teda veel ei ole näinud. Ma fardan, ta on suuremat pahandust ehk kahju leidnud, kui ta nimetas. Aga jättame enneaegsed fartused ja lähme, lapse, nüüd lehma lüpsma. Aeg käes.

(Mad astuvad toast wälja.) — (Gesriie langeb maha.)

K o l m a s e t t e n d u s.

Tanil ja Must Peeter kolgivad linu. Teisel paigal toas istuwad pinکیدel Riiso kedrades ja Mari linu rabades.

Mari (paneab mõega käest ja waatab oma linade peale).

Neist linadest mõiksidwad kül kallid riided saada. Linadel on esimene ilus karm, walge kui lumi ja pehme kui siid. Snnelikud, kes neist linadest tehtud riideid saawad kandma! Wägewad ja rikkad tõmbawad neid selga. Madala rahwale jääb aga waew.

Riiso.

Kõik on Jumala tahtmine. Igaüks kannab, mis Jumal temale annab. Jumala seaduse wasta ei tohi inimene nuriseda. Taewane Isa teab, mis hea on.

Mari (omale).

Hea aga oleks, kui neist linadest osa ka mino firsto jõuaks. (Gema wasta.) Suured ja rikkad kannawad kallid riideid. Rastid ja firstud neil kaaneni täis. Meie sugune aga, kui firstu waatab ei näa muud, kui palja firstu põhja.

Liiso.

Laps, sino mõtted ja soomitused on pattused. Nii noor, kui sa alles, tükib sulle juba ahnus peale. Tuleb ehk ka fford, kus sino kirstu ka mõnda jobub. Nüüd aga ole sõnakuulja ja jumalakartlik, siis noorel tüttarlapsel sünnib olla.

Mari (omale).

Juba olen peakoolis ära käinud ja ei tohi veel kirstust rääkida. Kui peismehed ligidal, pean taga kambri taganema. (Lähäs punaseks Tanilat nähes, kes üle toa tema ligidale astub.) Mis on, mis ütled Tanil?

Tanil.

Tulin jo linu vaatama (vaatab linu). Kui rikkas mees oleksin, ostaksin sedamaid ja kingiksin neid oma mõrsjale.

Mari.

Cooh, siis sa jo oled peigmees. Kas ehk võid mulle ütelda, kes sinu mõrsja?

Tanil.

Ei ole veel peigmees, ei ole mul ka mõrsjat, sest et rikkus mul puudub, aga kui warandust mul oleks, siis ei waewaks mind otsimine. Mo mõrsja peaks olema, kes nii ilusid linu oskab rabada, kui needsinatsed ja — (kella helin).

Mari.

Kes teab, kes ta võib olla (kella helin).

Liiso.

Wistiist on mõni jaks ukse ette tulnud, linasaksad

iga pääw nüüd lihutawad külast külasse, talust talusse. Mari, mine vaatama, kes seal on, ja siis kutsu isa tuppa.

Must Peeter.

(Kes seiesabiõ wihaselt oma kohast Mari ja Tanila peale oli tuurinud, rõõgib enesele.) Nüüd ja hiljemine ja ita seisab mino käes Antsu wõim ja woli. Ta müüb linad, ta müüb tütre, linad — linna, Mustale — Mari. (Mari astub kõrwalt mööda) Tanilale — takkud jalga!

Neljas etendus.

Kõik endised omal paigal ja tööl. Ühest uuest astup Ants siise, Mari tema kannul, teisest uuest Padanik.

Padanik.

Tere, Sumal appi ja jõudo! (Paneb kübara, kindad ja piitsa laua peale.)

Kõik rahwas toas (ühtlasi).

Awitago Sumal!

Padanik.

Kas peremees kodu?

Ants.

Mis Te tahate peremehe käest?

Padanik.

Linu kaubelda. Olen kaupmees ja kui kaup sünnib, siis tahan ka weel (eiiso peale maadates) wana mutrile rätiku finkida, nii ilusa, et kuskil firifus ega koolimajas teist ilusamat uähä ei saa ja (Mari peale filmad tõstes) peretütrele punased pitsad siidi paelad.

Sarwe Ants.

Kelle juures Te olete?

Padanik.

Ma olen wana Mesikäppa sell, Padanik — on mo nimi. Wana Mesikäppa tunneb kõik maakond, ta on jo esimene kaubafaks, üsirikkas,

Ühesa poodi ühes uulitsas

Kümme aga turu kessel,

ja ta maksab kõige suuremat hinda linade eest.

Ants.

Miks ma Mesikäppa ei tunne, tunnen küll, aga kaupa seenimaani temaga ei ole teinud. Rahwas ütleb, ta olew kiskja ja tema kaal mitte õige.

Padanik.

Se kõne on kõik halwa rahwa lori. Rikkastelle üteldakse halba järele, neid armatakse pattu läbi rikkaks saanumad. Meeste waewa ja higi aga ei võtta kesi waewaks maadata.

Ants.

Jah, se on tõsi ja õige. Kell midagi waewaga on korjatud, sedamaid laim taga järel. Aga siis nüüd faks, mis Te maksate linade eest?

Padanik.

Nii kuis linad on, 3 funni 3 ½ rubla, kui linad head on. Kes teab kuis sino omad on, faks sa neid ei võtta näidata?

Ants.

Ei tahaksgi hea meelega müüa, vähem 4 rublat ei maksa ka neid näidata. Jättame, saaks, asja nii samuti.

Padanik.

Maadata lasta sa ita mõid oma linu. Kui kaup ka ei sünni, siis õpime vähemalt üks teist tundma. Tundmine kosutab sõbrust. Pead sa esite Padaniku omaks sõbraks, siis sa ei lusti ka enam teise kaupmehega kaubelda. Ärgo miitgem aega, lähme aita, tulew sõbrus seda nõuab.

Ants (sugeb aigutelles oma pääb).

Oh, jättame asja teise korra peale. Kes teab kuhu aida mõtti on pandud — (järele mõtteldes Riiso wasta). Riiso, sa ka ei tea, kus mõtti?

Riiso.

Mari, mine käsilambri ja waata, kas ta seal ei ole. (Mari lähab teist kambri).

Padanik.

Üks wana sõna ütleb, et õige sõber rohkem kaalub, kui fuld. Kaupmees ja põllumees, kui nad sõbrust pidawad, on mittu kaalu fulda rikkamad. Ühel on teine tarwis, üks ei jõua ilma teiseta ilmaft läbi ajada.

Ants.

Saaks, Te olete nähes väga lahke mees. (Mari tuleb tagasi ja annab mõtme Riiso kätte.) Näh, seal tualse mõtti, lähme siis aita. (Peetri wasta.) Peeter, tule kaasa, sul tarwis seal kimbud maha tõsta.

(Lähmäd kõik uksest wälja. Tanil ja Mari jadamad üksi tuppa.)

W i e s e t t e n d u s .

Mari ja Tanil.

Tanil (astub Mari ligidale, istub tema kõrva ja ohkab.)

Oh, Jumal!

Mari.

Miks sa kurbastad, Tanil?

Tanil.

Kõiksugused mõtted kiirlemad mul pääs. Süda mul väga raske:

Mari.

Ütle mulle, ehk ma võin sulle head nõu anda.

Tanil.

Olgo siis. Anule Mari, hommiku sel ael kui sa emaga läksid lehma lüpsma, olin ma lina aidas, kus linu natuke tahtsin seada. Tuul lükkas aida ukse kinni. Juba tahtsin ukse jälle tagasi tõugata, kui ma ligi-
dal healed kuulsin. Isa oli Peetriga aida juure tulnud ja nemad sõnelesivad isekeskis. Peeter tükkis isale peale, et ta sind Peetrile peaks naiseks andma, aga isa wastas: mis mo lubamine maksab, kui Mari ehk sind ei taha võtta. Nüüd hakkas Peeter isa peale väga pahaseks minema. Ta ütles: Mis mees sa oled, kui sina ei saa jagu omaist lapsest. Siis ahwardas ta isat, wiimati hirmutas teda ja ütles: kui sa ei anna Marit mulle, siis — aga nüüd nad läksivad aida juurest laugemale ja sõnad: „kõis kaela“ tungisid äkki meel kõrva. Oh, Mari, kas see ei ole hirmus? Jumal teab, mis Must Peeter

weel kurja ja kurbdust meile kõigile soetab! Ta on üks kurja mõttega inimene. Oh, kui ma rikkas oleks, siis peaks isa minust ka lugu, siis lähaks kõik asi heaste, siis ei oleks Peetrit karta. Aga ma kardan, isa annab järele ja selle kurjale pead sa naiseks minema!

Mari.

Ära pelga. Peeter ei saa mind miallgi. Isa armastab mind ja ei soovi oma lapsela halba.

Tanil.

Isa on küll hea, aga Peetrit on suur võim teie üle. Tal on raha. Jumal teab kust ta selle on saanud ja ma kardan, ta on raha isale ka laenaks andnud. Nüüd sunnib ta isat oma tahtmise järel tegema, mis ta tahab.

Mari.

Ega ma siiski Peetrit ei võtta.

Tanil.

Aga viimati sunnib Peeter isat, et ta sind meilast wälja viskaks, kui sa Peetrit ei võtta. Sa kuhu sa siis lähad?

Mari.

Helded inimesed võttaksid mind wasta.

Tanil.

Oh, Mari, kes mitte ei võtta wasta nii armsat last, kui sa oled! Oh, kui mina nii õnnelik võiks olla, aga mul ei ole midagi, ei urtsikutgi! Kuule, Mari, ära pahanda, ma tulen sulle pattule: ma

armastan sind (ta võttab Mari käsi). Tuleval Jaani
pääval saavad 5 aastad, et ma teenistusse so isa
maja astusin ja sest saadik olid sa mul isa armas ja
mino arm kašvis igapääw. Täna nüüd ma ei jõudnud
oma tundmuse tagasi hoida. Mari mo marjoke, kas
wõin ma loota sind omaks nimetada?

Mari (punaseks minnes paneb oma pää Tanila õlale).

Tanil, ka mina sind ammugi jo armastan. Kui
ma sind nägin, kui ma sind ligi tundsin, isa mo süda
ennast rõõmustas. Walwades ja unes kandsin ma sinu
kuju omas südames. Nüüd, Tanil, mõistan ma need
laulu sõnad, mis üks kuulus laulik laulab:

„Oh, waga ootus, mesi-lootus
Kül armastuse noorusen,
Taew tabast wallal, kaunis waatus,
Ja süda sõuab õntsuseu!“

Tanil.

Ja nüüd ma mõistan need sõnad, mis üks teine
kuulus laulik laulab:

„Ja oleks mul kui kuningal
Kõik perismaa,
Siis peaksid krooniks mino peas
Sa hiilgama.“

Mari mo kallis kroonike. (Heidab oma käsi Mari õlade
ümber. — Kuuldaſe teised aidast tagasi tulewad. — Tanil ja
Mari lahkuwad ja hakkawad jälle üks rabama, teine kolkima.)

K u u e s e t t e n d u s .

Endised, Padanif, Ants, Peeter, Liiso. (Ants ja Padanif astuvad keskubani ja jäävad seal seisma. Kõik teised omal tööl.)

Padanif.

Mo armas kallis sõber, mis nüüd linadega saab?
Ütle ometigi, mis sa nende eest tahad?

Ants (käänab pää Peetri poole).

Mis nõu sa, Peeter, annad, kas maksab müümine?

Peeter.

Mis kaup mulle putub, tee nii kui ise arwad.

Ants (Liiso poole).

Liiso, mis sa arwad?

Liiso.

Kui kaubafaks head hinda lubab anda, siis võib linad ära müüa. Zumal saab siis mõlembid õnnistama, saksa ja find.

Padanif.

Seda võite uskuda, et hind saab hea olema. Kes jõuab siis enam maksa kui wana Mesikäppa sell. Mesikäppa kontor läffitab linad otsekohe Inglismaale. Teised kaupmehed saadavad esite kauba teiste kätte ja igaüks tahab ta juurest oma kasu võtta. Selle pärast meie kõige suuremat hinda jõuame anda.

Ants.

Noh, mis T'e siis annate?

Padanik.

Ei, risti esite oma laps ära. Pane temale hind peale, nii on seadus. Tuled sa linna poodi, siis sa jo ka küsid, palju maksavad heringad ehk palju sool?

Ants.

Kui siis seadus nii on, noh, olgo siis 4 rubla linade eest. (Maerab.)

Liiso.

Seda ei ole palju selle waewa eest, mis tema juures on nähtud. Jumal üksi seda waewa mõib tasuda.

Peeter.

Nad on ka esimesed Marjenspurgi linad.

Padanik.

Hind on liig suur, armas sõber, kui sa seda lei-
sita eest küsid, ehk sa armad puuda eest? (Liiso poole.)
Olgo ka waewa palju nähtud, seda hinda ei mõi
anda kusgi maa peal, taewan wast. (Peetri poole.) Kui
linad oleksivad kõik ühesugused, siis oleks teine ast,
aga seal on üks kaal snit linu, teine rist, kolmas
treipant prakliga kots, pealegi Sorjenspurgi feltsi ei
neil puudo. (Antsu poole.) Linade eest ei mõi enam
anda, kui 3 rubla.

Ants.

Andke nime mis tahate, mo linad on head, 3
rubla 70 kopikad on mo wiimne küsimine; kui tahate,
siis mõite selle eest neid osta.

Padanik.

Ega puu ühe hoobiga maha ei lange, laastud lendavad mitmed senna tenna. Ma panen 30 kopikad peale, enam ei jõua.

Ants.

Kui Te mitte rohkem juure ei pane, siis jättame kauba teiseks forraks. Mina ei wõi enam kui 10 kopikad maha jätta.

Padanik.

Panen ka 10 kopikad juure.

Ants.

Ei, jäägo siis kaup —

Padanik.

Noh, kirj kirist küla. Võttad 3 rubla 50 kopikad?

Ants.

Olgo siis. (Eddomad kaeb kotto.)

Padanik.

Higi seisab mul otsa peal, keel ja kurt on mul kumaks läinud, nii raske oli sinuga, sõber, kaubelda. Aga iga algus on ränk, kui ma teine kord jälle kaup-
Iema tulen, loodan, lähääb asi meil ruttemast joonde. Lähme nüüd laua juure ja paneme leppituse kirja. (Nad lähvad laua jure, istuvad maha, Padanik tõmbab taskust paberi ja pliatsi, karbist annab ta ühe sigari Antsule, teise paneb ise põlema.) Noh, täna mulle sündinud noor halli habemega sõber, kuis siis so täis nimi kõlab?

Ants.

Mo nimi on Sarwe Ants Baha.

Padanik (kirjutab).

Se nimi on antsfakas. Üks tutaw laul algab : „wana Ants oli auus mees“ j. n. e. Nii olgo ka mo poolest sulle au pakkutud. So nime järel mõits arwata, et sinuga pehmelt kaubelda sünniks, aga sa seisad kui müür kauba hinna maha lastmise juurel. Kolmanda nimega (Sarwega) sa hirmutad ehk mõnda, mind mitte, mulle se sarw wäga tulus, kahewõrra ma sind mõin hoida, sest wana sõna ütleb: „meest sõnast, hõrga sarwist peetakse.

Ants (naerdes).

Pidage, saaks, mind nüüd sõnast ehk sarwist, aga ilma kae rahata —

Padanik.

Jah, käeraha on kõige parem finnitus. Paljus sa tahad? Kas 6 rubla küllalt?

Ants.

Olgo 6 rubla.

Padanik (kirjutab).

Nüüd on täht walmis (loeb ette) „Sarwe Ants Baha on müünud 3 kaalu linu ja saab iga leisika eest 3 rubla 50 kopikad. Sai käerahha 6 rubla.“

„Padanik, Mesik. sell.“

Kas oled, sõber, sellega rahul? (annab tähe Antsu kätte; Ants loeb ja annab tähe Viisole lugeda.)

Riijo.

Aga räätiſ ja ſiidi paelad?

Padaniſ.

Sah, kirjutan ſeda ka ſiſſe (kirjutab). Nüüd ſõit joonel (ajab kae tasku, tõmbab ta taskuſt välja) ja ſiin peaslegi liigu raha. Aga milal, Ants, linad linna tood?

Ants.

Rüünla pääwal, enne nad ei ſaa walmis.

Padaniſ (tõmbab kella taskuſt).

Aeg juba wäga hiljaks läinud. Nüüd ruttu laugemale sõita. (Annab Antſule kät.) Jumalaga ſiis, noor sõber. (Teiſte waſta.) Jumalaga rahwas!

Kõik rahwas (ühthäſi).

Jumal kaasa. Soowime ſaſſale head teed. (Eähwad Padaniſu ſaatma. Peeter ja Ants jääwad üksi tuppä.)

S ä i t s m e s e t t e n d u s .

Ants ja Muſt Peeter.

Muſt Peeter.

Linad on nüüd ära müüdnud, aga kas tead, Ants, mis nendega teha, enne kui m'e neid linna weame. Mina õpetan ſulle, paneme igal kimbul üks hea kiwi ſiſſe, ſee on wäga kaſulik, linad kaaluvad raſkem ja rohkem raha joofeb meie punga.

Ants.

Sinu nõu ei ole mulle meele pärast. Ei ole palju aega, kui ſinu furja nõu täitſin ja ſinuga Noore

Kiwi linad kõrwale wiisid. Teist korda ei taha süü alla minna. Ma ei pane kiwid linadesse, ei taha omil wana pääwil weel kohtu ette. Noore Kiwi linad on alles metsas weel, tühi teab, kas meie neid õutsal kombel ära wiia ja müüa jõuame.

Must Peeter.

Saab näha, kas paned kiwid ehk jättad panemata. Mul ta üks kõik. Meie sõbrus on siis ka otsas.

Ants (südamlikult).

Olgu ka see kuradiga sõbrus otsas ja lahutud.

Must Peeter.

Kas see on mistist so tahtmine? Hea küll, milal sa maksad mul wõlga ära? Mul oma raha tarwis.

Ants.

Saamad linad walmis, saad sa oma raha.

Must Peeter (saadanlikult).

Ei ole mul aega nii kaua oodata ja kui sa mitte sedamaid ei maksa, lähän ma kohtu peale ja annan Kiwi linade warguse üles. Jään ma ka ise kimpu, mis suuremat see mulle teeb, ma seisan naiseta ja lapseta, üksine siin ilmas. Aga sina, hundi-saba, pead siis minuga seltsis

siutud ja sõlmitud,

sõimatud ja sülitud

Siiberie sammumaie!

Ants (wärisedes).

Kulla Peeter, ega sina ometi omad sõnad tõeks ei taha teha?

Must Peeter.

Seda saad sa nägema.

Sarwe Ants.

Kullakene, leppime ära, jääme sõbraks.

Must Peeter.

Kui sa kiwid linadesse paned, mulle poole kasu annad ja mis kõige ülem: Mari mulle naiseks lubad, siis jättan oma ettevõtmise.

Ants (ohkades).

Aga mis ma pean tegema, kui Mari sind ei taha, ega võtta?

Must Peeter.

Sa pead teda wägise sundima. Tõuta mulle seda, siis on meie wahel rahu, muido aga —

Ants.

Jääme sõbraks, ma tahan so tahtmisi täita.

Sarwe Ants.

Anna kät selle peale (annavad kät). So, nüüd on kõik asi jälle joonel.

Et si me se näituse ots.

Teine näitus.

Rauba Kontor linnas. Kontori toa seinad, lagi ja põr-
mand tolmud — suitsu karwased. Seinade külles ripuvad
mitmesugused mets elajate nahad, kui hundi, rebase, ilwese,
tuhtro j. n. e. Põrmandal mõni kimp linu, mõned kottid lina-
ja ristikheina seemneodega. Ühe riuli peal waha rattab j. n. e.

Esimene etendus.

Wana kaubasaaks Mesikäpp istub kirjutamise pultis ees ja kir-
jutab. Teisel kohal toas loeb Padanik Tartu postimeest. Juko,
margapuu lääse, kaalub linu ja waha rattab, teeb aga wahel
teiste selja taga mitmeid wigurid: näitab keelt, pika nina j. n. e.

Padanik.

Armas herra Mesikäpp, lubage mulle üht imelikku
lugu postimehe seest Teile ette lugedu.

Mesikäpp.

Mis on sündinud? Lugege, Padanik, ma kuulen.

Padanik (loeb).

Wõro linnast kirjutas: „Sel aastal, küünla
kuul, tulwad meie linna kaks meest nelja hobusega
linawoori otsima. Nemad oliwad tublid ja suure
kasmuga mehed, wanem neist musta, noorem walge
werega ja ütlesiwad Kriimanni wallast Tartu poolt
olewad. Noore Riiga, kes kaupmees Wõrul on,
sündis neil woorikaup Riiga ja nemad panivad 3
kaalu iga koorma peale. Mõne aea pärast tuli Riigast
firi, et neid mehi linadega seal ei olla nähtud ega

neist kuulnud. Taganõudes saanud kaubafaks, Noor Kivi teada, et neid mehi Kriimanni wallas Tartu poolt ei tunta ja nimed, mis nemad olivad ülesannud, seal kesgi ei teada, nõnda kui wanema mehe nimi Tamme Jaan seal hoopis mõõras olla. Selle pärast lubab nüüd kaubafaks Noor Kivi sada rubla sellele, kes temale margad kätte toob ehk teda nende jälgile oskaks wiia."

Meelikäpp.

See on küll üks ime lugu. Niisugust koerust ma ei mäleta veel kuski olemad enne tehtud, ei oleks ka uskunud, et kesgi seda julgeks teha.

Padanik.

Rahetümne wiie aasta eest ütteldakse, olla üks niisugune lugu meie linnas kadunud Luusäärega sündinud.

Meelikäpp.

Selle pärast, armas Padanik, on iga palju ettevaatamist iga asja juures tarwis. Nüüd saate aru, mispärast ma teile iga olen meelde tuletanud, et ennast peate ette vaatama. Irm on koerustüka täis ja kes filmad mitte ees ja taga ei hoia, see on warsti kahju sees. Meie päivil, ehk küll hale üttelda, ei maksa pehme süda midagi. Kes üksi armastusega ja pehmusega rahwa seka astub, ei jõua kaugemale.

Padanik.

On tõsi küll. Irm on kurjust täis. Igaüks mõtleb, kuis teist mõiks murda.

Mesikäpp.

Ja see sünnib igal pool, igas seisuses ja mis kõige libedam tunnistada, kaupmeeste kestel wäga liiaste. Armas Padanik, mis ma ütlen, ei ole mitte kuulmise peale ütteldud, mo kadunud isa ja mina oleme seda kõik ise maitseada saanud. Ma tahan Teile lühidelt mõnda juttustada, mis ka Teile kasuks ja tuluks arwan olema.

Padanik.

Selle eest ma annaksin Teile palju tänu. Juttustage, ma palun.

Mesikäpp.

Kuulge. Mo kadunt isa oli üks tõemeeleline mees. Kesgi temale halba järele ei ole üttelnud. Ta kauples oma elu aega ja sai hästi wauaks, aga palju wara ta ei jätnud oma lastele järele. Mitte kõne wäärtgi p olnud tema pärandus. Waewa ja tööd oli küllalt nähtud, aga tema waew ja töö ei saanud tasutud. See tuli kõik sest, et head sõbrad teda fooliswad. Eibe feele ja sula suuga pakkusiwad nemad isale raha laenuks lina ostmise tarwis. Nad nägiwad, et tal majatene ja muud tarwituse asjad joonel seisid.

Padanik.

Suuda sugused sõbrad.

Mesikäpp.

Isa wõttis raha ja ostis, aga siis tuliwad need mereäärased kontori sõbrad, kes raha oliwad annud ja isa pidi neile linad ära müüma hinna eest, mis

nemad temale määrasivad. Ta ei tohtinud teistele müüa, kes kaalu pealt wiis ehk kuus rubla rohkem oleksivad maksnud, sest raha andjad oleksid ütteknud: kui sa ei taha meie pakutud hinda võtta, siis anna raha sedamaid tagasi, sest meil on ainult raha ehk linu vaja. Noh, lüsti võtta raha. Ei autud aega, teist ostjat endale otsida ega oodata, kui lina hinnad tõuseksivad. Waatage, Padanif, nõuda nülgisid sõbrad sõbra naha seljast. Pareim on koera käest worsti laenuks võtta.

Padanif.

Kül on järe.

Mesikäpp.

Järe aga tõsi. Kui sa raha laenuks võttad ja maksad ka oma 12 protsenti aastas, siis sa ei ole niisugune wang, mõid ika ennast veel priimeheks kiita, sest sa tohid igaühele linad äramüüa. On ka 12 protsenti palju, seda aga ika mõid wälja teenida, olgu ka raske. Rimpu sa ei jää.

Padanif.

Wistist parem.

Mesikäpp.

Kuis ma jo korra ütlesin, ei jõudnud mo kadunt isa sel wiisil kõue wäärtgi wara järel jätta ja ta ei oleks sedaki jätanud, oleks kapi naal omast majast wälja pidanud minema, kui ta mitte ei oleks neist sõbradest lahkunud.

Padanik.

Meist kiskjist metsalistest.

Mesikäpp.

Pärast isa surma wõtsin ma kauba töö kätte. Kül hakkatus oli raske. Laenu läbi jõudsin edasi, olivad protsentid kül kõrged. Pettus ümberringi, pidasin omad silmad isa lahti, ma ei uskunud kedagit. Ise seisin poes ehk aidas hommikust õhtuni, igaüks kimp linu läks teise järel mo sõrmedest läbi, waewalt et endale aega andsin pisut leiba suhu pista. Aga wana sõna ütleb: kelle jalg tatsutab, selle suu matsutab. Waew ja hool saidad tasutud, kaup läks aega mööda paremast ja tegi rõõmu. Nüüd mul, Jumalale tänu, ei ole puudust. Mul aidad täis ja kufrus mõni kopik raha. Ma ei tea, mis laen on, ostan linn ja müün neid, kui mul parajat hinda pakutakse. Ei haka ka oma linu mitmes seltsis müüma. Mina ei tunne praakimist, mul kõik üks selts, wõtko ostja ehk jätka. Nõnda on, mo armas Padanik, lugu minu isa ja minuga olnud; nüüd olete Teie kõik kuulnud.

Padanik.

Armas herra Mesikäpp, ma tänan Teid südamest selle jutustamise eest ja andko taewas mulle wõimu ja mõistust ka kõik nõnda toimetada, kui Teie olete toimetanud.

Mesikäpp (waatab akenast wälja.)

Seal ma näen lina koormad, ehk Sarwe Ants tulnud, täna tema lubas tulla.

Padanif (aknast vaatades).

Ei ta ole, tal on head hobused ja tublid saanid.

Mesikäpp.

Teil, armas Padanif, nüüd aeg aita minna. Olge seal ise ees ja taga, ja waadake järel, et kustgi poolt meile kahju ei juhtu. Waatke, et kaal wiltu ei seisa ja et ta õige on. Ma ei taha mitte, et wigurid seal juures tehakse kui mitmes paigas, kus rauatükid ja ahelad kaalule raskestuseks ehk sernituseks pannakse ja muud selmi tempu tehakse, et kaal kaupmehe poole wauks, kui ta ostab, aga ostja poole, kui müüb.

Padanif.

See on suur ülekohus.

Mesikäpp.

Ma ei taha ka kui teistes paikades, et niisugune Parklai, kes oma tolli peab wõtma walmis peetasse, ja ei salli ka kui mõnes kolmandas paigas, kus kõi f sellid ja poisid aida juure kofko aetasse, jalsgu kaalu laua all hoidma.

Padanif.

Wäga nuhtluse wäärt kombes.

Mesikäpp.

Seda, armas Padanif, tahisin ma Teile meele tuletada, sest ma ei armasta ülekohut ja tean, et Teie niisugnsid tempusid, kui üks tõmeeleline mees, põlgate. (Koputakse ukse taga). Mine, Inko, ja waata, kes seal ukse taga. (Ise ülestõustes tooli pealt, astub pikameel kontori teise ukse poole.)

Juko (ukse juurist).

See on üks Settu. Kas ma lasen teda sisse?

Mesikäpp.

Lase ta sisse. — (Lähäb toast wälja. Settu astub sisse.)

Teine ettendus.

Badanik, Juko, Settu.

Settu.

Tiere, tiere, kulla Jesand.

Badanik.

Tere ka Settu meli.

Settu.

Kinlm jilm ussen. Tulli tarre hinnast piesel-
dama. Kobeselle pani haina mersi hiette, lasgo ta
hingo haarda. Kas jesand niartsokeisi ka ost?

Badanik.

Ostan kül. Aga kas oled juba pruukosti pidanud?

Settu.

Hole ei mul meel hütšike Hiimala raasokest suhe-
saano, mina hole meel fogoni hiüwalta. Hole ei ka
meel hütšike tsilka wiina saano.

Badanik.

Juko, anna wana huindale üks tops wiina.

(Kirjutab, Juko annab Settule wiina.)

Settu (joob wiina ära).

Pasšiba Wedor Wedrowits.

Juko.

Kus sa jättid oma sõõgi kotti?

Settu.

Ukse kiewale pani timä maha (näitab). Seal om.

Juko.

Mis on sul ka kodust ütten mõetu?

Settu.

Paari kallu ja pola läimäkest. Saab kiüllast mul. Kuulle anna mul weel ütte napsi wiina, siis ma haara ütte sakkuska timäle peäle.

Juko.

Sina joba said, ole rahul, ega ma sul kõrtsimees ei ole.

Settu.

Kulla jefand, anna noo.

Juko (walab wee pubelist topsi sisse).

Mõtta siis ja joo rutto (annab topsi Settule).

Settu (joob ja sülgab).

Mis sa mino narrit! ta hoil west, mis sa annid. Kas ma sul nar' ole, kuis sa tohid mino narma? Mina sõida toisell' paigale.

Padanik.

Mis seal on, mis sul wiga?

Settu.

Kai jefand, ta pois mino wäga liiaste trotsip.

Ei ole õige.

Juko.

Padanik.

(Jukole) Ole wait. (Settule) Mis ta sulle tegi?

Settu.

Kai, saks, mina pallese hindalle ütte raasolest wiina ja timā anse selge weſi.

Juko.

Mis sa mõlſid.

Padanik.

Ole wait, hābi peaks sul olema, niisugusiſid tems pusiſid teha. Anna temale üks naps. (Kirjutab edasi).

Juko (annab Settule tops wiina).

Eāh, leika ſiis. (Sell aeal, kui Settu joob kaſjab ta Settu habet.)

Settu (tānitades).

Eina koir, mis sa kaſjad mo habenda! Kas ta ole ei walus?

Padanik (Jukole).

Hābemata pois, sa ei jätta wallatust maha. Dota, oota! (Kirjutab edasi.)

Juko (Settu ligi astes).

Ea oled mo kõige armsamb sõber. (Wõttab nõe kāega ümber Settu kaela kinni ja pūhib talle üle suu.)

Settu (muſta nāuga).

Jättā mino rahul. Mine mant, wana haſp, muido mina ütle jefandale.

Kiwi-linab.

Juko.

Eiis sa oled üts tural.

Padaniß.

(Kuuleb sõimu sõna, wirgub ülesse, näeb Settu musta näu ja ruttab Juko peale.)

Eäh, sul (annab Jukole suud pidi) see on sulle
paras,

Eina sõge pääma waras.

Baata, pois, ja pida meeles,

Jäled sõnad nõderas keeles,

Jätta halbid tembud maha,

Muido pargin weel sul naha. —

(Settu wasta.) Kas sul linu ka on?

Settu.

Hole ei muud, fui üts hüdiss muul weel ussen,
üts ainus pund.

Padaniß.

Mine ja too oma hüdiss sisse. (Settu lõháb wälja.)
(Jukole.) Mina lähan müüd aita, sa jääd seie tuppa.
Kauple Settu käest ära, mis tal müüa, ma tahan
näha, kas sa ka mõistad osta. Tuleb rahwast, siis
lase neid sisse ja oodata nii kaua, fui ma tagasi
olen. Baata aga, et sa mul jälle mitte loerustüka
ei tee. (Läháb toast wälja.)

K o l m a s e t t e n d n s.

Juko (ütsti ja hüppabes).

Olen nüüd ütsti, nüüd olen peremees, woli mul

küllalt. (Mäitab rusikuga ukse peale, kust pabanik wälja oli astunud.) Papanik sa

Mis sa tife, mis sa tegid,

Et sa ausat poisil sugid.

Kül ma annan sulle oppust.

Et sa jättad oma roppust.

Minul sai nüüd küllalt häbi.

Eiuo kurja waimo läbi,

Dota mees, see saab sull' mastus.

Mino kässes seisab mastus.

Kui ma selliks wälja tulen

Ja ei astu udso sülen,

Doda siis mul wana k—t,

Kui sa weel mul hambid murrad.

Kuis sa tohised lürwa mulle?

Ta es olnu walus sulle;

Lubamatta fina lepsid,

Rohe küünwa wiina topfid.

Plits ja plaks sain sube pitte

Et mul aega oluu mitte

Sulle ütte rāti anda,

Rohe käpp sa mõinu panda.

Leidsid kätte rāti puudust

Igal paigal oli tiidust,

Kus sul mõida kärpad pühki,

Uga mitte suhe rühki.

Mino lürwa, määne julgus?

Eeda tohib sääne hulgu?

Mina olen mees, kui sina.

Rae, ma pööran sulle nina.

Näitab pika nina ukse poole, kust padanik wälja oli läinud.)

— Siin majan om raske läbisaamine üttel õpiõisil.

Üts annab lopsu, teine wopsu. Räsü andjid kühjani, käsufandjid aga (näitab jalade peale) tats. Tatsutan küllalt, aga suule midagi matsutamist, seljale seda enamw maisnd,

Padanik mind tihti pessab,

Röögi emand tassab juussid,

Tare neitsi näppistab! (Settu astub sisse.)

Neljas etteudus.

Juko. Settu (üks kimp linu kaindla al).

Juko.

Tuled sa joba üts lord mo armas Settoweljo
Näita siia omad linad (waatab lina tüwi ja ladw kabi)
Ta om kül üts edimene hüdisk; mis sina nõwrad-
tema eest?

Settu.

Kolmi rubli wiisi kummend kopikad.

Juko.

Ras sina pipramaalt oled? pool teist rublid om-
mawa wiilant.

Settu.

Mis sina mino pilkad, ma lää ära (wõttab lina
kimbu kaindla alla, tahab minna, aga Juko hoiab kimbu ot-
sast kinni.)

Juko.

Doda, mis sa rühid, pane nad linad maha, ma annan sulle napsi.

Settu.

Olgo, ma jää, anna siis.

Juko (annab napsi, Settu joob ära).

Ras sa ka Moskwa linna oled nännn?

Settu.

Hole ei.

Juko.

Ras tahad teda nätta?

Settu.

Taha küll.

Juko.

Mina sulle näüta.

Settu.

Näüta siis.

Juko (wõttab ühe pargitud postli naha, lautab ta põrmandu peale laiali).

Astu selle naha peale, siis ma sulle näüta. (Settu astub peale, Juko võttab naha weereft kinni.) Koh, kae nüüd taima poole, siis näed kõik liina. (Settu laeb ülesse, Juko tõmbab sel aéal naha jalade alt ära, nii et Settu sellile maha kukub. (Juko naerates) Ras nägid?

Settu (wirgub ülesse ja tahab Juko piitsa warrega lüüa).

Mis sa narrid mino, fina koir, küll ma ütlesandalle.

Juko.

Ära ütle, wõtta heitumise peale ütte heitumise pirtsu. (Pakkub Setrulle napsi.)

Settu (wihaselt).

Taha ei, mis sa pilkad mino.

Juko.

Säh, wõtta, see oli nali. (Pakkub topsi temale lätte.)

Settu (rõõmsalt).

Olgo siis. (Wõttab ja jeeb.) Ära pilka mino enam. (Kopputakse ukse taga.)

W i e s e t t e n d u s.

Endised, hiljem kuus woorimeest. Wiimaks Padanik.

Juko (küsib ukse läbi).

Kes seal on?

Mehed (mitmed healed).

Lina sõbrad; lasse sisse!

Juko (teeb ukse lahti. Kuus meest astuwad teretades sisse).

Tere ka, olge nii head, armulikud suure herrad, istuge maha (mehed naerwad ja osa istub maha). Teie naerate, et ma teid herradeks nimetan? Ei ole see naerost, sest ma ole ka kõrgest soust. Mo esä oli (suure healega ja pikamest) kindral kuberner — (weiko healega ja rurto) — i tarepois. (Pikamest ja suure healega.) Mo esä sei — (weiko healega) — s (suure healega) iks kubneri lawwan (tasase healega ja kermest) tema tooli tagan. (Suure healega.) Kui nemä sõidule lätsiwa istus mo esä iks

fõrwal (tasase healega ja ruttu) futsari fõrwal pufki peal.
 — Mina ise ole Wõru maafonnast, ole päris Ugulane.
 Ija aega saie ma seie suure kaubaliina, suure kauba-
 saksa manu, kel Mesikäpp nimi. — Urwsi, et ta man
 nüüd saas magus elu olema, met sümwä jumwa aga

Nüüd om mo elu wäga raske
 Ja kurblik om mo pääwa töö,
 Ja waewa higil iga pääwa
 Ma hallitatu leiba söö.

Kolm lorda pääwal antas pessa,
 Nink ütšford sümwä, fes to kand?
 Kui nema põrsa praadi parkwa,
 Siis mulle antas põrsa hand.

Badanil (astub wiimsete sõnade juures ilma kuulmata tuppa,
 löitab Suho ligi, haarab tema karmust kinni ja rapputab teda.
 Suho waub põlwili maha).

Sina hābemata kelm, kas sul paremat tööd ei
 ole? Kas sa mõtled kõrtšis olemad? Ma tahan sulle
 — oot', oot'. — (Nahwa wasta) Wist ammugi ju ootate?

R u u e s e t t e n d u s .

Kõit endiseb, hiljemine Mesikäpp.

Settu.

Jesand, kas sa mõttad wasta mo närtso ja mo
 hūdist?

Badanil.

Mine aida juure, ma tulen järel, seal so läest
 mõttan wasta.

Settn.

Kül ma rühhi. (Eähäb wälja.)

Padanik (meeSte wasta).

Mis head teie ütlete?

üts Mees.

Tulime woori otsima linnast.

Padanik.

Dotse — seal (Mesikäppa peale näites, kes siSe astub)
wana sakS ise. (Mesikäppale.) Need mehed tahawad
woori peale minna. (Eähäb wälja.)

Mesikäpp (istub maha ja mõtleb).

Wõite tulla, wõite 20 hobusega tulla. Igalühel
koormal saab 25 punda linu peale, üts püt soola peab
igaüks hobene mul tagasi tooma. Wiis rubla on
woori lind. Käeraha ma nõuan ühe rubla, kui teie
tahate woori wõtta.

üts mees.

Jätke, auus herra, soola wedo maha.

Mesikäpp (wihaseft).

Ei ole mul woori sugugi.

Teine mees.

Oh, meie wõttame selle woori isa ära.

Mesikäpp.

Mis teie aega wiidate, makske käeraha siSse ja
asi otsas.

Esimene mees.

Olgo siis (wõttab pungast raha ja makjab). Kas si-
witee raha tuleb Teie poolt, sakš?

Mesikäpp.

Mino hind on wiis rubla, wõtko wai jätko.

Teine mees.

Meie wõttame woori, ehk küll hind natuke kassin,
aga herra annawad meile joodu raha?

Mesikäpp.

Teie olete kui Mustlased (wõttab karbist raha).
Säh, siis, poro jommi peale.

Meheh (korda pidi).

Olge terwe, täname.

Mesikäpp.

Homme tulge siis feie linu peale panema. Olgo
aga kõigil head hobused ja saanid. Nüüd minge weel
sõbra tuppä oma kaskil nõu pidama. Ma tahan fir-
jad firjutada ja rehnungid läbi waadata. (Koputakse.)
Kes seal nüüd? Juko te ukš lahti ja lasse siisse.
(Juko teeb ukse lahti. Sarwe Ants ja Must Peeter astuwad
teretades siisse.)

S ä i t s m e s e t t e n d u s .

Endised, Sarwe Ants ja Must Peter. Hiljemine ukš toa
neitsi ja Padanik.

Sarwe Ants ja Must Peeter (korda pidi).

Tere, tere.

Mesiläpp.

Tere Jumaleme.

Sarwe Ants.

Tõime omad linad, mis ausa herra sell meel
todus on ära kaubelnud.

Mesiläpp.

Ah, sa oled Sarwe Ants Waha.

Sarwe Ants.

See ma olen küll.

Mesiläpp.

Noh, kas on ka linad head?

Sarwe Ants.

Teie sell waatas nad läbi, üks jago on küll
logoni hea.

Mesiläpp.

Kes see teine mees on?

Sarwe Ants.

Mino poolnif, Must Peeter nimega.

Mesiläpp.

Kui noorisand tuppä tuleb, siis saab ta wasta
wõtma, aga tooge mul õige paar kimpu proowiks
kõse, ma tahan waadata, misfugused linad teil tä-
namu kasnud on.

Sarwe Ants.

Peeter, mine ometi wälja ja too paar kimpu

fiise, laubasaks waatab ise üle. (Must Peeter astub wälja.)

Mesikäpp.

Mis sulle linade eest lubati?

Sarme Ants.

Kül saks seda paremast teadwad.

Mesikäpp.

Mina raamatusse ei ole veel waatanud. Mis sell sulle lubas?

Ants (annab lauba tähe).

Waatke ise, see on ta leht.

Mesikäpp (loeb ja annab tähe tagasi).

Argo mõttelgo seda hinda saada. See on üks hind, mis mulle endalegi ei anta. Mis sellil meelde on tulnud niisugust kõrget hinda maksa. (Peeter astub fiise.) Kui sellid nõnda moodu ostawad, siis ei wõi neid enam pidada. Kui ma oma suure koerale kella ümber laela panen ja teda maale saadan, siis ta ajaks mul niisamoti rahwast kõigilt poolt kofko. —

Must Peeter.

Nägame küll palju waewa nende linade juures. On ta head. Waadake auus saks. (Wiskab mõned kimbud Mesikäppa jalgade ette maha.)

Mesikäpp (waatab linade peale).

Hea karm neil küll ei ole, ei tea, kus need linad kasnud on?

Must Peeter.

Meie oma põllu peal. Saks laidawad neid
wäga ära, nad aga fagoni head.

Mesikäpp (lööb linu kimpade otsad lahti).

Waatke, armsad sõbrad, see esimene sõlbab tulkits
nimetada, teine lähab rehewapiks, kolmas paistab kui
tule tungal ja neljandama juures peab weel leisk
seepi ära pesema, seni kui nemad walgeks lähawad.
Kuulge, mis nimed neil neljal sugul sõlbab anda:
Pika, Paka, Tuka ja Krants.

Must Peeter.

Oh, mis Te nüüd, saks, nii kõnelete. Meie
linad ei ole laita.

üks toa neitsi (astub sisse).

Uuus herra, üks mõõras herra on tulnud ja
tahab herraga kokko saada.

Mesikäpp (neitsile).

Hea küll, ütle herrale, et ma sedamaid tulen.
(Meestele.) Kui mino sell aidast tuleb, küll ta mõttab
teie linad wasta. (Tukile). Kui noor'sand tuleb, tal-
litago ta need mehed ära.

(Lähab wälja, teisest uksest astub Papanik sisse.)

R a h e l l a s e t t e n d u s.

Endised ja Papanik.

Papanik.

Tere, Ants, oled kui lubanud tulnud. Noh, kuis
käsi käib?

Sarwe Ants.

Ja kõiksest läbi.

Padanik.

Wana saks waatas mist juba teie linad pealt ära ja ei olnud rõõmus. Nad näewad kül halwad wälja. Kas teil on ka hea kaal pantud?

Sarwe Ants.

Nad 22 naela raäke, kuis ifa seadus on.

Padanik.

Missugune margapuu siis teil on kodu, kas puune ehk wassne?

Ants.

Ja oma puu margapuu.

Padanik (wõttab margapuu ja kaalub).

(Noerdes) Teil näisje kül se Jorrmannui margapuu olemad. Põletage ta ära ja wõtke jälle oma wana isa isade margapuu kätte. (Eina kimbu pääd waowad kangeste alla poole maha.) (Tõsiselt) Mis tont need pääd aga ifa nii alla poole waowad? (Wõttab noa ja tahab lina pää lahti teigata.) Waatame, kas —

Must Pector (Padanikule wasta pannes).

Ega meie omad linad ei lasse wassida ega ära narrida (tõttib kimbu Padaniku käest ära wõtma). Pääd waowad sest, et kimbud wäga kowaste koidetud on.

Ants.

Me ei lasse omad linad ära trotsida (tõttib kimbud

kaenla alla mõtma). Tule, Peeter, lähme muiale, kui
saks niisugusid wigurid tahab teha.

Padanil (vihane, tõmbab Antsu käest kimbu, leiab ruttu lahti
ja üks kivi kukub seest wälja põrmandale).

(Woorimeeste wasta). Wastage mehed (Antsu ja
Peetri wasta suure healega). Mis koerus see on? Linade
sisse olete kiwid pannud (leiab kermes'e teised pääb ka
lahti, igalühel kivi ehl jeatud wesi ja takub sees.)

Woorimehed (lorda pidi).

Toho, kiwid, teliskiwid, takud, jeä tükkid, wesi j. n. e.

üks mees.

Need linad on hoopis kiwidega täis.

Teine mees.

Neid mõiks õige kiwilinades nimetada.

Tga mees (lorda pidi).

Jah, kiwilinad. — — — —

(Must Peeter ja Sarwe Ants tahawad uksest wälja tükida, mõni
ülesse mõetud kimp kaenla all, aga Padanil püiab neid hoida.

Padanil (Zukole).

Zuko, kääua üks lukko! — — — — (Zuko
paneab ukse lukko. M sikapp ja tema mõdras, kaubasaaks Noor
Kimi, kes suurt healt ja jagelomist l rtori kõrwal toas olis
kuulnud, astumab sisse) — — — Need mehed suured
telmid, neil kiwid linade sisse pantud.

Üheses etendus.

Endised, hiljemine kohtu herra ja wahid.

Must Peeter (Noort Riwi nähes sala Antsule).

Katsume pühki. (Mõlemad tükkivad ukse poole).

Noor Riwi (Musta Peetri ja Sarwe Antsu ärratundes sala Mesikäppale).

Jumal' eest, need on mino lina-wargad. (Peetri ja Antsu wälja tükida nähtes, suure healaga). Pidage, rahwas, neid mehi, üks neist on see wale Tante Jaan Kriimanni wallast, teine tema abimees. Mino lina wargad.

Mesikäpp (Zukole).

Zuko, jookse ruttu ju kutsu politsei.

Zuko (wälja lippades).

Jah, filmapilk — —

Noor Riwi (Peetri ja Antsu wastas).

Kas teie mind ei tunne? Teie furjategiad!

Must Peeter.

Ärge sõimate, jaks, m'e Teid ei tunne, esimest korda satja näeme.

Noor Riwi.

Ehk tuleb teile meele, kust t'e wiimast kord linad peale olete mõtnud. Kuhu t'e kelmid mino linad olete wedanud? (Must Peeter ja Ants tükkivad ifa kangemast ukse poole, sealt aga näewad politsei kohtu herra wahimeestega sisse astuvad. Peeter läheb mustaks, Ants punaseks.)

Kohtu herra (ümber waadates).

Mis siin on? Kes futsus?

Noor Kiwi (kohtu herra poole).

Auus rae herra, mina olen kaupmees Noor Kiwi. Need mehed siin (näitab Peetri ja Antsu peale) on mino lina wargad.

Mesikäpp.

Ja siin mino juures tahisid täna kelmid mind petta kiwidega, mis linade sisse olivad pannud, kuisk ise näete. (Näitab põrmandu peale, kus kiwid ja linad maas).

Padanik.

Mõnel kimbul on ka mesi sisse walatud.

Must Peeter.

Ei ole õige.

Kohtu herra (suure healega Mustale).

Pea suu!

Juko.

Mõnel kimbul ka taffud sees.

Must Peeter.

Eee on wale.

Kohtu herra (Musta Peetrile).

Pea! lori! Wai niisugused furjategiad! Wahi mehed, ärge laske neid paigast. Tooge ahelad!

Ants.

Auus suur kohtu herra, ega ma ei oleks seda wargust ja pettust teinud, ega ettemõtnud (Peetri peale

näitades), aga see mees andis mulle selle furja nõu ja sundis mind. Andke andeks! (Langeb põlvile maha.)

Must Pieter (Antsu wasta).

K—t so sisse, mis sa waletad. (Kohtu herra wasta.)
Tehke temaga, mis tahate. Need linad ei ole minu.
Mina sõidan kodu. Kes tohib mind putuda? (Tõukib wälja minema.)

Kohtu herra (Peetrite).

Ole wait sa foer! (Wahimeestele.) Kõitke ja wiige neid torni. (Peetri ja Antsule.) Kõl ma teile näitan, kes teid putuda tohib! Kõl ma teile näitan, kes nahka parkida mõistab!

Teise näituse ots.

Kolmas näitus.

Üks wangi tuba. Eagi kummitud. Aken trellidega. Seinaligi üks madal sõng, kus õled sees. Enam keel toas üks laud ja pink. Laua peal joogi wee kruus.

Esimene etendus.

Sarwe Ants Waha istub õlgepeal, lüeb jalad ahelates ja jala liikmed wõlade sisse määsitud. Hiljemine wangiwahi, kel rihma otsas hulk wõtmid puusa peal rippuvad.

Ants (hoigab ja tõuseb pikameeli ülesse, lähab kaperdelles laua juure, kus ta pingi peale maha istub ja oma päänähtu naale langeb lastes).

Oh, waewalt — ma — seie — laua juure —
 Kivi-linad.

fain, — jõud lõpeb — otsa. Suur Jumal — päästa mind, aga — ära tõuka — mind mitte — hukkatusse — siia. Ma olen küll — suur — pattune, — aga — Sino heldus — ulatub — ilma — otsani. — — — — — (Saab kergemast hingata.) Oh, seda wahet mis nüüd ja enne! Kui ma tagasi waatan oma elu peale, siis ei jõua ma äranõista oma praegust korda. — Mis mul wiga oli, kas ma ei mõinud edasi elada, kui enne? Kui mina rikkas ka ei olnud, olin ma ometegi üks tubli talu peremees. — Kesgi mo peale halba ei mõistnud ütelda, kõigil kohal olin ma üks auustatud mees. — Kui ma Liiso endale naiseseks wõtsin, seda õnnelikko põlwe! Kõik kosus, põllud kandsid wilja, karjad kaswid ja ainus tüttar Mari, mo silma terakene, idanes kui lilleke nurme peal. Ja nüüd!? — (Kurblikult.) Kas see on tõsi wai unenägu, et ma wangi tornis kinni!? — Siberi maale mul miuik — kus mägede alla mind abelates elu aegs tõugatakse raskest tööd tegema — mägeda alla, kuhu kaunis päikese paiste ilmasgi ei tungi. — Oh, hirmus ja mõtte, hirmus ja tulewik! (Easeb paa tonti.) — — — (Rõõmsa näuga.) Ei wõi see tõsi olla, see on unenägu. Ma elan ja omas armsas kodu paigas — rõõmsalt tallitame oma igapäawasid tööd, puhta südamega sõidame pühapäawal kiriku ja kooli maia, naabretega hoiame kaunist rahu — ülekohut m'e ei falli — ei waata meie wõera wara peale ahnel wiisil — kes hädas, tulgo, meie anname; (sirutab kae) waat, seal kerjaja, ärgo mingo mööda, ootago, ma

tulen ja annan sulle (tahab ülestõusta, aga walu hoog tükib peale ja ta hoigab) — — — — — (Kurblikult). Ei, need mõtted olid endise õnne pääwade mäletus. — Tõsi on, et ma wang. Ma näen rauad afna ees, ma kuulen ja tunnen abelate raskust ja kõlinal (waatab ja tsub kättega ohelaid). Tõsi, tõsi! Ma olen waras! Olen Jumala seitsemenda kã u üle astunud! Olen teise inimese wara warguse läbi endale riisunud. Mis teine raske tööga endale on forjanud, olen mina wale keelega tema kãest petnud, et tema omast ilma jäi. Olen teisele kahju sünnitanud ja warguse läbi omaksete, kes mind nii wãga armatafid, kurbdust ja hãbi ilmutanud. — Oh, see on hirmus! (Pühk pisarad silmist ja lasseb pãã lonti.) — — — (Rõõmsalt.) Rõõm minu elu lapse põlwest seie saadik on puhas. Minu wanedad kaewatafid mind hoolega ja õpetafid mind Jumalat armastama ja õigust tegema ja ma pidafin nende õpetust truuste meeles. Buhta südamega kãin ma koolis, kãin farjas, selge taewas ülewel, selge süda rinnus, laulan ma rõõmu endale, rõõmn taewa taadise tãnuks. Linnud mul metsas wastawad, nii ilusal wiisil, et ma maha langen põlwili, silmad taewa poole üles lõõn, kãed üle rinna riisti panen ja tãnu annan Jumalale kõrges lõige armu eest, mis Tema kõige ilmale ja mulle nãitab! (Tahab põlwile langeda aga walu hoog kippub kallale ja ahelad kõtisewad. Ta hoigab) — — — — — (Kurblikult.) Ei, ei, see oli endise õnneliku põlwe mälestus — ma olen wang, olen waras! Ma olen suur pattune! (Waatab ahelata peale, tsub ja ropputab neid.) Tõsi, — tõsi! Ma olen wang, sest ma olen

maras. (Waatab ja näitab käega wangi wahi peale, kes
wahe ajal sisse on astunud.) Seal seisab mo waht! —
Mo ligi inimesed, kellele ma kurja olen teinud, mind
põlgamad ja kardamad sõid! Ma olen inimeste seltsist
üks wälja tõugatud loom, keda siin abelate otsas
peetakse, kui metsalist, et mitte kurja ei rõi teha!
Ja wägema Jumala wasta olen ma suur pattune.
Seda kohut, seda nuhlust, mis Tema käest mulle
sünnib! Oh, ei jõua ma enam edasi mõttelda!
(Astub kopperdelles aseme peale tagasi.) Oh, mo waim
ja — mo — keha on — üleliiga — rõhutatud (hoigab)
— mo süda — wäga — walutab! — —
(Wiimsete sõnade juures astub sisse tohter. Tema kannul
Eiiso, Mari ja Tanil. Tohter näitab krega, et nemad ukse
ligi peawad jääma, tema ise lahkab Antsu juure.)

Teine etendus.

Sel aal kui tohter wangi toa tagaseinas Antsu tallitab ja
ülek kuulab, jääwad teised eesseina ligibale. Wangi waht ukse juures.

Eiiso.

(Nuttab, rätik silmade ees.) Siin kohas, oh Jumal,
pean ma oma Antsu jälle leidma ja nägema. Oh,
kas mo jõud seda kannab!?

Mari.

Oh, mo wäene armas isa, kuis ta hoigab! (Nuttab.)

Tanil.

Ärge kurwastage, emafene, (Mari poole) ella
Marifene. Jumal rõhub, keda ta armastab.

Liiso (pühib pisarad silmist).

Oh, Tanil, ma unustasin jälle oma Jumala ära. Selle pärast Ta nuhtleb meid.

Tanil.

Tema tahtmine sündko.

Liiso (kõwema südamega).

Sündko kui taewas, nõnda ka maa peal. (Marile)
Marifene, mo armas tüttar, ära nutta. (Paitab teda.)

Mari.

Kui ma siud mures ja isa walus näen, miks ma ei peaks nutma?

Tanil.

Mari, mo marjose, wõtta südant! Ära kurewasta meid weel enam nuttuga.

Liiso (hõikab jälle nutma).

Oh, süda mul wäga walutab, kuulen isa hoigamist! Ei wõi ma kauem kannatada — ma lähän ta juure. (Tahab minna.)

Tanil.

Emake, armas emake, ootame weel natuke aega. Tohter lubas isa, esite meie tulekuga ja siin olekuga tutawaks teha.

Liiso.

Oh ma ei jõua enam oodata.

(Liiso sõnadega ootub kohtusala sisse. Tema kannul Mesikäpp ja Noor Kiwi. Kõik kolm lähewad toa ettesseina.)

K o l m a s e t t e n d u s .

Kõik endised. Mesikäpp, Noor Kivi ja Kohtusaks.

Kohtusaks.

Ameti mõimul ja seaduse järel olen ma seie tulnud ja annan igaühale, kes siin loos on, teadmist, et Must Peeter tornist on saanud wälja karata ja et järel ajajad ja soldatid teda on leidnud metsas ühe puu otia küljes, kus tema ise ennast oli ülespoonud. Üks kiri on tema juures leitud, mis tema ise on kirjutanud (tõmbab kirja taskust) ja selle kirja sees seisab (ta loeb ette):

„Mina, kes selle kirja kirjutan, olen Must Peeter. Snnelikul wiisil jõudsin tül wangi hoonest ära karata, aga et igas vaigas otsijad ees ja taga seisid, ei mõinud ma kuskil puhata. Seepärast ja et kui mind jälle finnimõetaks raskesti mind nuheldakse, arwan paremaks olewad, metsas, kus linnud laulawad, halja puu otjas, kui kaunis kabi rirpuda. — Warguse ja pettuse juures olin mina päämees, kõik oli minu nõu ja tegu. Mina olin warguse ette mõtja ja wäljakandja ja ma ei sallinud ilmaegi, kui Antsu warga meistriks peaks arwatama. Mina olin meister ja Ants mo kannupois. — Minu wara, nimelt raha, ärge otsige, sest ma olen seda kõrtsis ära wahetanud wiina wasta, aga wiina walasin watsa. Ehk mõni, aastade pärast, teda imustab, ta leiab wast siis „staara wotkat,“ kui mind maa seest wälja kaewab. Ta olgo siis mo naerja wara pärija.“

„Must Peeter.“

(Eiiso, Mari ja Tanila wasta.) Waadale mo armsad, selle kurja ja häbemata mehe küünte oli teie peremees Ants juhtunud. See on hirmus. — Trahwi, mis Must Peeter pidi saama, on ta ise enda külles täitnud. Ta on kohtule ettejäädunud, aga tema tunnistus annab ka kohtule rõimu ja luba Antsu süü vähemaks arvata ja tema trahwi leigutada. (Wiimsete sõnade juures astub tohter taga poolt ette.)

Tohter.

Jnimeste arwu järel ei mõi tõbine enam palju aega elada, tema tunnid on loetud. Kui tema ligemad sugulased teda veel näha, temaga lõnelda ja teda Jumalaga tahawad jätta, siis ei tohi nemad aega wiita. Aga ma palun neid üleshamalt tõbise juure miuna, mis tema südant vähem liigutab.

Eiiso.

Oh, Jumal, Sa oled meid raskesti karistanud, sest meie ei ole Sind kõigest südamest ja jõust armastanud. Taewane Jsa, anna meile jõudu nüüd kannatada! (Lähäs ohkides Antsu juure.)

Reljas etendus.

Endised ilma Eiisuta.

Noor Riwi.

Sellest et, kui ka kohtu saaks armanud ja Musta Peetri kiri tunnistanud, Earwe Ants Waha oma rumaluse ja Must Peeter oma häbemata roppuse läbi halba kurja tee peale on juhtunud — awaldan mina,

et ma olen tõeks mõtnud rahahind nende linade eest, mis Ants Musta Peetriga minu käest olid ära wendanud ja mis ma metsast jälle olen tagasi saanud, ühe maa kooli tuluks kinkida. — Sest, kui koolide eest enam hooft saab kannetud, siis lähäb ka rahwas paremaks ja targemaks, nõnda kui kurjad teud wähemaks saawad minema.

Tanil.

Tehku Jumal ausa herra mõttet tõeks, misga Te meile ja meie järestulejatele head lubate teha. Meie ei wõi enam kui südamest tänu anda.

Noor Kiwi.

Tänu ma ei nõua, ma olen rõõmus, kui meie armas Gesti rahwas kõrgema harimise järke peale astudes edasi saaks jõudma.

(Tanil ja Mari, Noort Kiwi tänulikult kumardades, astuvad Antsu juure.)

W i i e s e t t e n d u s.

Kohtusaks, tohter, Mesikäpp, Noor Kiwi. Hiljemine õpetaja.

Tohter (kohtusaksa waasta).

See waene wang, olgo ta küll süüdlane, on hirmsaste nuheldud, eluga trahmitud. Niiske ja külm wangi tuba on temale surma tõbe siigitanud. Oh, kui edespidi selle eest hooft saaks kantud, et wangi hooned mitte õnnetumate elu ei rikkuks! (Wiimse sõnadel astub õpetoja sisse.)

.Kohtusaks.

Walitsus kannab kõige eest hooft ja saab — nõnda loodame — ka paremate wangi hoonete eest muretsema.

Õpetaja.

Jah, loodame, sest et inimese armastus seda nõuab.

Mesikäpp.

Mina tõutan siin amalikult kõige ausade herrade ees, et ma wangi boonete termisema ja parema ehituste tarwis tubat rubla taban kinfida, sest püha kiri ütleb: „Armastage oma waeulaissi, tehke head neile, kes teid wihkawad j. n. e.“ —

Õpetaja (Mesikäppale).

Tänu Teile, auus herra, kõige inimeste sugu sõbrade nimel! (Tohtri waeta.) Kuis seisab termis siin wangiga?

Tohter.

Wangi elu ehk wältab meel ühe tunni.

Kohtuajaks.

Kas, auus õpetaja, ei taha waelese armu andeid jagada?

Õpetaja.

Ma ruttan. Snnelik sec, kes meel enne siit ilmast labkumist Jumala lauale jõuab ja juhtub. (Lähäb haige luure.) — (Eesriie langeb natukeseks aeats ette.)

R u u e s e t t e n d u s.

Sarwe Ants Waha sängis istusil. Õpetaja seisab pahitsel, Piiso, Mari ja Tanil rōiwile eespool sangi kõrwal. Wangi waht rōse ligi.

Ants (tõstatab käed ülesse ja hoiab sormed rietis).

Oh, helde taewane Jsa, ma tänan Sind, et Sa

minu peale oled halastanud, minu pattud mulle andeks
 aunud. Anna nüüd veel mulle viimast jõudo, mo
 armsaid lapsi õnnistada. (Tanilate.) Tanil, sa olid
 isa üks waga ja truu mees. Ma tean, et sa mo
 Marit armastad ja Mari sind. Digo teie elu üks
 rahulik ja õnnelik, kardke Jumalat ja tehke õigust,
 siis saab teie käsi heaste käima. (Paneb omad käed nende
 päade peale.) Wõite siis mino kõige paremad soowitus-
 sed ja taewaue Isa audko, et nad kõik sündko. (eiiso
 käi wõttes.) Mo armas abikaasa (nuttes), anna mulle
 — kõik andeks, mis — ma — sulle surbdust — oleu
 — sünni — ta — uud. (Rakkesta hingades.) Nüüd
 — ma — tun — nen — — tuleb — — — mulle
 — — mi — ni — — Jumala — — — — ga.
 (Ta langeb pähitsete tagasi ja on surnud.)

(Gesriie langeb ette.)

Koor (laulab).

Kül rõõmustab Jumal ja annab kõik andeks,
 Kui pattune lahetsseb, jää ei ta wandeks,
 Waid tõstetaks armuga taewasse veel. —

Näitemängu ots